

УДК 658.27:330.322

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ ЗДІЙСНЕННЯ КАПІТАЛОВКЛАДЕНЬ В ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

С.В. Почколіна

Одеський державний економічний університет

К.С. Литвиненко

Одеський державний аграрний університет

Ключові слова: основні засоби, капіталовкладення, відтворення, оновлення, ефективність.

Анотація. В статті розглядаються питання щодо оптимізації процесів здійснення капіталовкладень в оновлення основних засобів аграрних підприємств у сучасних умовах розвитку. Проаналізовано процес капіталовкладень в основні засоби сільськогосподарських підприємств Ізмайльського району Одеської області.

Вступ. Інноваційно орієнтований розвиток аграрних підприємств являється передумовою економічного росту будь-якої сучасної країни. Ця обставина потребує інвестиційного забезпечення та державного стимулювання своєчасного оновлення зношених засобів на підприємствах. Об'єми та доступність традиційних джерел рефінансування, таких як власні кошти, бюджетне фінансування, банківські кредити, не задовольняють інвестиційні потреби аграрних підприємств у здійсненні широкомасштабного оновлення основного капіталу. Тому важливим завданням стає удосконалення використання як традиційних, так і нетрадиційних джерел та форм фінансування відтворювальних процесів в сільському господарстві.

Аналіз останніх досліджень. Розробці науково-методичних принципів управління процесом відтворення основних засобів присвячені роботи багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, таких, як: Андрійчук В.Г., Крупка М.І., Маркс К., Мацибора В.І., Мельник Л.Г., Нелеп В.М., Петюх В.М., Саблук П.Т., Самуельсон П., Сміт А., Рікардо Д., Шваб Л.І., Швайка Л.А. та інші. Проте, не дивлячись на значну кількість наукових праць та істотні досягнення в цій області знань, ряд завдань теоретико-методологічного забезпечення процесу відтворення основного капіталу аграрних підприємств розроблено не досить повно, і тому потребує уточнення та розвитку.

Метою статті є узагальнення та розвиток теоретичних та методологічних основ, а також розробка практичних рекомендацій щодо оптимізації процесів здійснення капіталовкладень в оновлення основних засобів на сільськогосподарських підприємствах.

Результати досліджень. Основні засоби – це основа процесу виробництва на будь-якому аграрному підприємстві: основні засоби приймають безпосередню участь в процесі перетворення предметів праці в готову продукцію, слугують для створення нормальних умов здійснення виробничого процесу, а також зберігання та переміщення товарно-матеріальних цінностей. Відповідно, відсутність основних засобів робить неможливим виробництво продукції (робіт, послуг).

Проте в умовах ринкових відносин для сільськогосподарських підприємств важливо не просто забезпечити виробничий процес усіма необхідними основними засобами, але й своєчасно їх оновлювати.

За даними Мінагрополітики України, українські аграрії в 2008 р. придбали сільськогосподарської техніки майже на 10 млрд. грн. При цьому, лише 15 % – це вітчизняна техніка, все інше – імпорт. Так, наприклад, тракторів вітчизняного виробництва марки ЮМЗ в 2008 р. було продано лише декілька сотень, в той час як імпортних, через приватні компанії-дистриб'ютори, було продано декілька тисяч. В 2009 році ситуація дещо ускладнилась, оскільки на сьогодні вже не діє програма, згідно з якою 30 % вартості сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва для аграріїв компенсувала держава.

Оцінка ситуації, яка склалася в даний момент в Україні, показує, що більша частина споруд, техніки та обладнання сільськогосподарських підприємств, зношена фізично та

застаріла морально і, тому потребує заміни. За офіційними даними та експертними оцінками більш 50 % основних засобів всіх аграрних підприємств країни являються застарілими. Так, рівень зносу техніки, обладнання, транспортних засобів та інших активів, складає 80 – 90 %. Вони вже не забезпечують ефективно та інтенсивно виробництво. А це призводить до великих виробничих витрат. Адже, застосовуючи морально застаріле обладнання, аграрні підприємства часто змушені використовувати морально застарілі технології, які закладені при створенні цієї техніки [1, с. 32].

Для нормальної організації основних засобів виробництва необхідне своєчасне відтворення їх. При цьому відтворюється як вартість, так і натуральний вигляд основних засобів. Відтворення вартості основних засобів здійснюють шляхом створення амортизаційного фонду, а також за рахунок виручки від реалізації або ліквідації цих засобів. Організація відтворення основних засобів в натуральній формі полягає в закупівлі нових, одержанні безкоштовно або будівництві відповідних об'єктів. Слід враховувати, що для своєчасної заміни вибулих засобів новими, по можливості треба вчасно збільшувати їх кількість, поліпшувати і вдосконалювати їх структуру. Тобто відтворення має відбуватись на новій технічній основі. Схематично процес відтворення основних засобів представлено на рисунку 1.

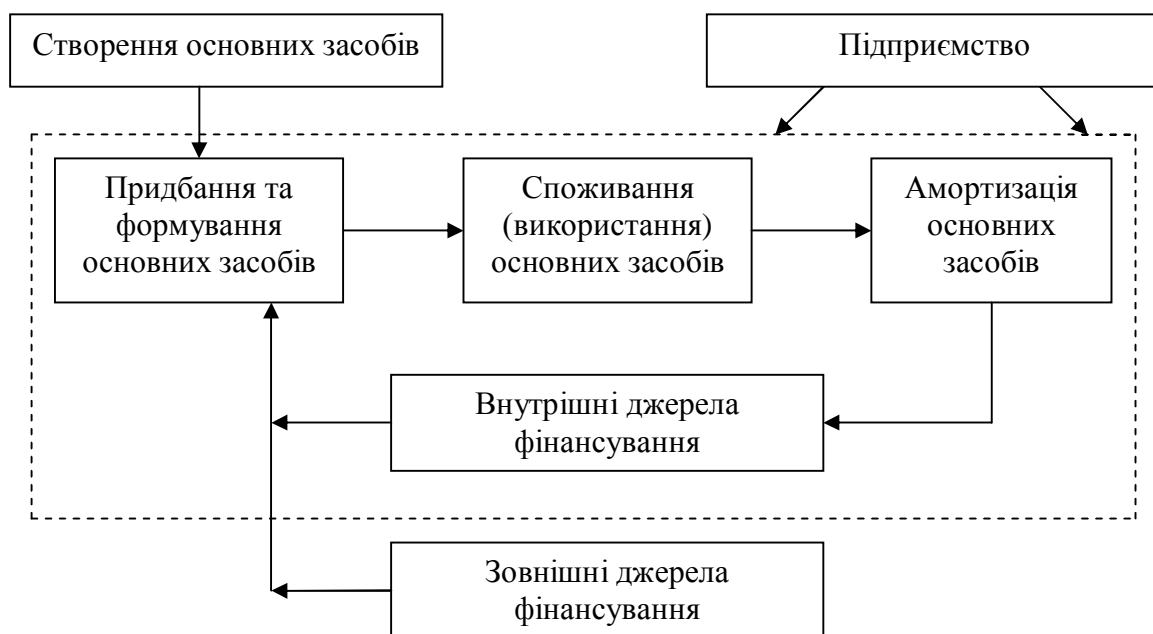

Рис. 1 Схема процесу відтворення основних засобів на сільськогосподарському підприємстві

Розширене відтворення у сільськогосподарських підприємствах та економічна ефективність аграрного виробництва значною мірою визначається рівнем сформованого основного капіталу та його ефективним використанням [2, с. 111].

Так, за даними розрахунків спостерігається значне збільшення капіталовіддачі (в 2,23 рази) та зменшення капіталомісткості продукції. Показники капіталозабезпеченості та капіталоозброєності значно знизилась, проте відслідковуються досить відчутні зміни в кращий бік показника норми прибутку.

Досвід більшості розвинених країн свідчить, що понад 80 % зростання ВВП забезпечуються технологічними нововведеннями, які здійснюються через технічне переозброєння виробництва. Таким чином, основою економічного розвитку аграрних підприємств Ізмайльського району, і країни в цілому, є інвестиційна активність виробників, спрямована на оновлення технічної бази підприємства. В даний час, як ніколи, Україна поставлена перед об'єктивною необхідністю активізації інвестиційної діяльності. Інвестиційна та інноваційна діяльність стала тепер вирішальною ланкою всієї економічної політики держави. Без неї не вдасться швидко подолати загальноекономічну кризу і вийти на рубежі економічного зростання. Отже, необхідно вирішувати питання організації

ефективного процесу відтворення на підприємствах.

Основною причиною зниження забезпеченості сільського господарства основним капіталом є декапіталізація галузі, яка мала місце впродовж довгих років економічної кризи. Інвестиції в основний капітал тут стали зростати лише з 2000 року. Обсяг капітальних вкладень в агроформуваннях Ізмаїльського району представлений в таблиці 1.

Таблиця 1. Капітальні інвестиції в сільськогосподарських підприємствах Ізмаїльського району Одеської області

Показники	Роки				Відхилення 2007 р. від 2004 р. (+,-)
	2004	2005	2006	2007	
Капітальне будівництво	394,0	189,0	2723,1	360,0	-34,0
Придбання (виготовлення) основних засобів	3106,0	2685,2	3600,0	2157,7	-948,3
Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів	47,0	-	20,0	-	-47,0
Придбання (виготовлення) нематеріальних активів	-	46,0	61,0	-	-
Формування основного стада	1688,0	1093,3	1457,7	943,3	-744,7
Інші інвестиції	282,0	2532,4	3531,5	241,0	-41,0
Разом	5517,0	6545,9	11393,3	3702,0	-1815,0

Обсяг інвестицій на придбання (виготовлення) основних засобів у 2007 році в сільськогосподарських підприємствах Ізмаїльського району склав 2157,7 тис. грн., що на 948,3 тис. грн. менше за дані 2004 року. Загальний обсяг капітальних інвестицій за 2007 рік становив 3702,0 тис. грн., що на 32,9 % менше ніж у 2004 році.

Капітальні вкладення відіграють велике значення, і доведенням їх до оптимального рівня у сільськогосподарських підприємствах, діяльність останніх може досягти значно кращих результатів.

Через кризовий стан сільського господарства інвестиційний потенціал галузі формується у вкрай недостатніх розмірах, насамперед за рахунок власних джерел – прибутку і амортизації. Галузь отримує значно менше прибутку порівняно з іншими галузями економіки в розрахунку на одиницю вкладеного основного капіталу.

Важливим чинником активізації інвестиційної діяльності, пов'язаної з оновленням основних засобів, є лібералізація їх амортизаційної та податкової політики. У світовій практиці вирішальна роль здійснення процесу оновлення обладнання належить амортизаційним відрахуванням.

Це пояснюється перевагою амортизаційних відрахувань у порівнянні з іншими джерелами інвестицій: при будь-якому фінансовому стані підприємства амортизаційні відрахування мають місце і завжди залишаються в його розпорядженні. Амортизаційна політика, яка проводиться сьогодні в Україні, є недосконалою, про що свідчить наявність тенденції до збільшення ступеня зносу основних засобів. Ця проблема пояснюється невирішеністю ряду питань (недостатністю методичного забезпечення, відсутністю практичних напрацювань в Україні), що не дозволяє амортизаційній політиці виконувати свої функції.

Амортизація основних засобів, як одне із власних джерел, відіграє незначне місце в інвестиційному потенціалі. По-перше, тому, що величина основного капіталу сільського господарства постійно зменшувалася впродовж багатьох років, що за однакових інших умов призводить до пропорційного зменшення амортизаційних нарахувань. По-друге, у зв'язку із розпаюванням майна колишніх колективних сільськогосподарських підприємств і передачею майнових паїв їх власниками в оренду сільськогосподарським підприємствам нового типу, нарахування амортизації на орендовані основні засоби цими суб'єктами господарювання практично було призупинено [3, с. 77].

Висновки. Виходячи з аналізу та узагальнення викладених в економічній літературі теоретичних поглядів на процес використання та відтворення основного капіталу сільськогосподарських підприємств, виявлено, що дані питання вимагають поглибленого вивчення та уточнення окремих економічних категорій і термінів відповідно до вимог

ринкової економіки. Виявлено, що сучасному процесу відтворення властиві низькі темпи зростання і уповільнення оновлення основних засобів. Це обумовило зниження ефективності його використання. Доведено, що на сільськогосподарських підприємствах необхідно створити відповідний механізм, який забезпечить сукупне обґрунтоване використання зовнішніх і внутрішніх джерел фінансування оновлення основних засобів. Аналіз внутрішніх джерел фінансування процесу відтворення основного капіталу довів, що одним з основних джерел є амортизаційні відрахування і прибуток, що зумовило необхідність лібералізації державної податкової політики.

Література

1. Довгалюк Н.В. Відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств / Н.В. Довгалюк // Економіка підприємств, 2008. – № 11. – С. 30 – 35.
2. Гилка М.Д. Ефективність використання основних фондів сільськогосподарських підприємств / М.Д. Гилка // Економіка АПК, 2008. – № 1. – С. 109 – 113.
3. Бондарчук М. Ю. Амортизаційна політика в технічному оновленні сільськогосподарських підприємств / М.Ю. Бондарчук // Економіка АПК. - 2007. – № 7. – С. 75 – 78.

Почколина С.В., Литвиненко Е.С. Оптимизация процессов осуществления капиталовложений в обновление основных средств

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы по оптимизации процессов осуществления капиталовложений в обновление основных средств аграрных предприятий в современных условиях развития. Проанализирован процесс капиталовложений в основные средства сельскохозяйственных предприятий Измаильского района Одесской области.

Ключевые слова: основные средства, капиталовложения, воспроизведение, обновление, эффективность.

PochkoLina S.V., Litvinenko E.S. Optimization of processes of realization of capital investments in updating the basic means

Summary. The questions of optimization of the investments in the renovation of the main means of agricultural enterprises in the modern development environments are considered. The process of investment in fixed assets of the agricultural enterprises of Izmail district of Odessa region is analysed.

Key words: basic means, capital investments, reproduction, updating, efficiency.